

Jēkabpils 100 gados

Vēsturisks atskats uz pirmo desmitgadi

1918–1928

Par pilsētas vēsturi 100 gados

Šogad Latvija svin savu nozīmīgo 100 gadu jubileju. Šis ir laiks, kad atskatāmies uz notikumiem un atceramies cilvēkus, kuri ir ietekmējuši valsts likteni. Latvijas valsts simtgades sviniņu vēstījums – „Es esmu Latvija”. Mēs, Daugavas abos krastos dzīvojošie, apzinoties savu, savas dzimtas un dzimtās vietas nozīmību, varam papildināt šo vēstījumu „Es esmu Latvija. Es esmu Jēkabpils”. Lai kādi ir bijuši laiki un izaicinājumi,

ar kuriem esam saskārušies, mēs vienmēr esam bijuši lepnī par savu pilsētu.

Lai kopīgi varētu pāršķirt pilsētas vēstures lappuses 100 gadu garumā, Jēkabpils Vēstures muzeja speciālisti ir sagatavojuši atskatu par cilvēkiem un notikumiem, kuri būtiski ietekmēja politiskās, ekonomiskās un kultūras dzīves norises. Līdz pat novembrim katra mēneša izdevumā – desmit gadu statistika,

notikumu hronika, aculiecinieku atmiņas. Šoreiz – pirmie desmit neatkarības gadi 1918.–1927.

Pateicamies par sadarbību Jēkabpils Galvenās bibliotēkas darbiniecēm. Īpašs paldies Jēkabpils Goda pilsonim Ilmāram Knaģim par atļauju izmantot fragmentus no viņa grāmatām.

Inese Berķe,

Jēkabpils Vēstures muzeja direktore

Pārvietošanās līdzekļi pār Daugavu starp Jēkabpili un Krustpili. 20. gs. 20. gadi.

Gājiens pa Rīgas ielu. 20. gs. 20. gadi

Latgales artilērijas pulka karavīri ierindā pie Krustpils pils. 20. gs. 20. gadi

Jēkabpils Valsts vidusskola. 20. gs. 20. gadi

Jēkabpils Izglītības biedrības koris un Jēkabpils Valsts vidusskolas koris Jēkabpili Baltās puķes dienā. 1925. gada 10. maijā

Nozīmīgākie notikumi Latvijā

- 1918. gada 11. novembrī beidzas I pasaules karš
- 1918. gada 18. novembrī – Latvijas Republikas proklamēšana
- 1919. gada 10. jūlijā tika izdota pavēle nr. 1 Latvijas armijai, ar kuru ģenerālis Dāvids Sīmansons paziņoja par savu stāšanos Latvijas armijas virspavēlnieka amatā. Šī diena tiek atzīmēta kā Latvijas armijas dzimšanas diena.
- 1919. gada 11. novembrī Latvijas armija padzen bermontiešu karaspēku no Rīgas. Dibina Lāčplēša Kara ordeni, 11. novembris kļūst par Lāčplēša dienu
- 1920. gada 1. maijs – Latvijas Republikas Satversmes sasaukšanas diena. Darbu uzsāka pirmais Latvijas vēlētais parlaments – Satversmes sapulce
- 1920. gads 11. augusts – Rīgā noslēdz miera līgumu ar Padomju Krieviju. Beidzas Brīvības cīņu laiks
- 1921. gads 26. janvāris – Antantes valstis atzīst Latvijas Republiku *de jure*
- 1921. gada 15. jūnijs – pieņem likumu par Latvijas valsts ģerboni un karogu
- 1922. gada 15. februāris – Satversmes sapulce pieņem Latvijas Republika pamatlikumu – Satversmi
- 1922. gada 7. un 8. oktobrī notiek – 1.Saeimas vēlēšanas
- 1922. gada 3. augustā – tika pieņemti noteikumi par naudu. Latvijas rublis (kopš 1919. gada) tika mainīts pret Latvijas latu attiecībā 50/1
- 1922. gada 14. novembrī ievēlēts Saeimas pirmais Latvijas Valsts prezidents – Jānis Čakste. 1927. gada 17. martā – Latvijas tauta atvadās no Valsts prezidenta J. Čakstes (miris 14. martā). Apbedīšana Rīgas I Meža kapos
- 1924. gads 26. jūnijs – izdod likumu par Latvijas teritorijas sadalīšanu apriņķos
- 1925. gads – notiek tautas skaitīšana. Latvijā ir 1,85 miljoni iedzīvotāju
- 1926. gada 19.–21. jūnijā – Rīgā notiek VI Latvijas vispārējie dziesmu un mūzikas svētki
- 1927. gada 8. aprīlī – Saeimā par valsts prezidentu ievēl Gustavu Zemgali

Nozīmīgākie notikumi Jēkabpilī un Krustpilī

- 1918. gada 10. decembrī Krustpilī un 11. decembrī Jēkabpilī ienāk Krievijas lielnieku Sarkanās armijas 8. Novgorodas pulks
- No 1918. gada 10. decembra līdz 1919. gada jūnijam – Jēkabpils un Krustpils ir lielnieku vara
- 1919. gada 5. jūnijā igauņu pulka 1. eskadrons, kapteiņa Borisa Jakoba Lēmaņa vadībā, no lielniekiem atbrīvo Krustpili un Jēkabpili. Igaunijas karogs tiek uzvilts virs Jēkabpils pilsētas valdes nama. Par pilsētas pagaidu komandantu kļūst B. J. Lēmanis. Ienākot 4. Valmieras kājnieku pulkam, vara tiek nodota latviešiem
- 1919. gada 14. jūlijā Krustpilī ierodas pulkvedis Jānis Balodis, lai pārņemtu Austrumu frontes vadību. Latvijas armijā iestājas daudzi jēkabpilieši un krustpilieši
- 1920. gada aprīlis – Kreicburgu pārdēvē par Krustpili, 1920. gada 10. jūnijā Krustpilij piešķir pilsētas nosaukumu
- 1921. gada 23. novembrī – pastāvīgajā dislokācijas vietā Krustpilī ierodas Latgales artilērijas pulks
- 1923. gadā 16. novembrī atjaunota Krustpils ugunsdzēsēju biedrība, un 1927. gadā jau aktīvi darbojas 68 biedri
- 1923. gada 18. novembrī tika organizēta ozolu stādīšana Krustpils ev. lut. baznīcas pagalmā. Tika iestādīti 14 ozoli kritušo Krustpils luterāņu draudzes locekļu piemiņai
- 1924. gada 26. jūnijs – Jaunjelgavas apriņķis tiek pārdēvēts par Jēkabpils apriņķi. Par apriņķa pilsētu kļūst Jēkabpils
- 1925. gada 27. septembrī – Krustpilī atklāj pieminekli „Kritušiem par Tēviju 1918.–1920.” Arhitekts A. Birzenieks, tēlnieks V. Treijs
- 1925. gada 31. oktobrī – Valsts prezidents Jānis Čakste apstiprina Jēkabpils un Krustpils ģerboņus
- 1927. gada 5.–6. jūnijā notiek Krustpils–Jēkabpils Dziesmu un jaunatnes svētki. Ierodas dzejnieks Rainis, istajā vārdā Jānis Pliekšāns
- 1927. gada 3. septembrī – Jēkabpilī sāk darbību kinoteātris „Atpūta”. Ēka atradās Zirgu ielā (tagad Viestura iela), pārbūvēta pēc J. Borodovska būvprojekta, māksliniecisko apdari renesanses stilā veicis Staltmanis. Kinoteātri bija 400 sēdvietas, divas uzgaidāmās telpas un ložas otrajā stāvā
- 1927. gadā Jēkabpils Izglītības biedrība nodibina bērnudārzu, to apmeklēja 20 bērni

1927. gada 5.-6.jūnijā notiek Krustpils - Jēkabpils Dziesmu un jaunatnes svētki. Ierodas Rainis

Jēkabs Skulme, mākslinieku Otto un Ugas Skulmju tēvs 20. gs. 20. gadi

Jēkabpils ev. lut. baznīca. 1927. gada 24. aprīlis

Emīls Knaģis ar sievu Mariju un meitu Helēnu 1921. gadā Jēkabpilī pēc atgriešanās no Krievijas

Brāļu Lesu tvaika dzirnavu un lina apstrādāšanas uzņēmuma darbinieki. 20. gs. 20. gadi

Jēkabpils Visvētās Dievmātes Pokrova draudzes dievnama (Uniātu) kopskats no Katoļu un Pasta ielas krustojuma. 20. gs. 20. gadi

Jēkabpils Izglītības biedrības koris. 1925. gads

Daugava pie Jēkabpils. 20. gs. 20. gadi. Priekšplānā kuģis „Gulbis”

Statistika par Krustpili un Jēkabpili

Krustpili

1920. gadā – 1862 iedzīvotāji
1925. gadā – 3526 iedzīvotāji (t.sk. atgriezušies no bēgļu gaitām)

Krustpils iedzīvotāju nodarbošanās, 1925. gads

- 8% tirdzniecībā
  - 7% rūpniecībā
  - 8% gadījuma darbos
  - 5% lauksaimniecībā
  - 21% nodarbināti kara dienestā un pārējos darbos
  - 51% nestrādā algotu darbu
- Pilsētā ir 717 gruntsgabali, uz kuriem 480 koka, 44 mūra un 5 jaukta materiāla ēkas.

Krustpili atrodas divas pamatskolas

- Krustpils Valsts sešklasīgā pamatskola
- Krustpils pilsētas ebreju 6.klasīgā pamatskola

Jēkabpili

1920. gadā – 3459 iedzīvotāji
1925. gadā – 5656 iedzīvotāji (t.sk.atgriezušies no bēgļu gaitām)

Jēkabpils iedzīvotāju nodarbošanās, 1925. gads

- 6% tirdzniecībā
  - 9% rūpniecībā
  - 8% nodarbojas ar sakņkopību
  - 5% apkalpojošajā sfērā
  - 6% valsts dienestā, inteligentā darbā un satiksmē
  - 15% pārējās profesijās
  - 51% nestrādā algotu darbu
- Pilsētā ir 20 ielu, 997 gruntsgabali ar 60 mūra un 800 koka namiem.

Jēkabpili atrodas 2 vidusskolas un 3 pamatskolas

- Jēkabpils Valsts vidusskola
- Jēkabpils Komerckkola
- Jēkabpils pilsētas ebreju pamatskola
- Jēkabpils krievu pamatskola
- Jēkabpils pilsētas 6-klasīgā pamatskola

Krustpili un Jēkabpili 20. gadsimta 20. gados izdoti šādi laikraksti:

- „Jēkabpils Vēstnesis”,
- „Jēkabpils Ziņas”,
- „Jēkabpils”,
- „Krustpils Dzīve”
- „Mūsu Dzīve”
- „Krustpiliētis”
- „Laika Vārds”

P. Kamarovskis 1921 gads

Jēkabpiliete. Fotografēts P. Vicupa foto salonā Jēkabpilī

Jēkabpiliete. 1923. gads

Jēkabpiliētis. 1923. gads

Desmitgades personības

Pēteris Kire (1894–1940)

Pulkvedis, Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris, Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris. 1921. gada 10. oktobrī tiek iecelts par Latgales artilērijas pulka komandieri. Viņa vadībā LAP 1921. gada 23. novembrī ierodas pastāvīgajā dislokācijas vietā Krustpilī. Pulka komandiera amatu pilda līdz 1925. gadam.

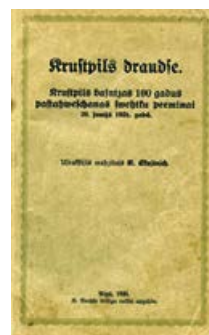
Arnolds Štokmanis (1895–1970)

No 1919. gada vēstures skolotājs Jēkabpils Valsts vidusskolā, kur 1920. gadā noorganizē „Dzimtenes senatnes pētišanas pulciņu”, kas uzsāk novada vēstures pētniecību. A. Štokmaņa vadītā pulciņa darba rezultātā top skolas muzejs, kas vēlāk kļūst par pamatu pilsētas muzejam.

Kārlis Skujiņš (1885–1959)

No 1921. gada 12. janvārim līdz 1944. gada 26. jūlijam bijis Krustpils ev.lut. draudzes, garnizona un aizsargu mācītājs. Apbalvots ar Atzinības krustu. 25 darba gadu laikā daudz darījis Krustpils draudzes garīgās dzīves izkopšanā. 1924. gadā sarakstījis Krustpils draudzes vēsturi.

Desmitgades grāmata

K. Skujiņš. „Krustpils draudze: Krustpils baznīcas 100 gadu pastāvības svētku piemiņai 1924. gada 29. jūnijā.” Izdots 1925. gadā.

Desmitgades aktualitāte – Agrārā reforma

Agrārā reforma Krustpili vēstures arhīva dokumentos (1920–1927).

Vienam no pirmajiem miestiem Latvijā pilsētas tiesības piešķīra Krustpils miestam 1920. gada 10.jūnijā. Noteikumi par pilsētas tiesību piešķiršanu paredzēja, ka Krustpils pilsētas robežas, ieskaitot barona fon Korfa zemes, nosaka Iekšlietu ministrs.

1920. gadā Krustpils domē bija saņemti iesniegumi no 500 ģimenēm ar lūgumiem piešķirt zemi apstrādāšanai. Pilsētas dome secina, ka nepieciešams vēl papildus zemes fonds, lai varētu perspektīvā noteikt pilsētas robežas starp apriņķa apkārtesošajiem pagastiem, garantētu pilsētas izaugsmi un rūpniecības attīstību.

Jaunajai Krustpils pilsētai svarīga bija zaļā zona, kā tautā to sauca, „vasaras dārzs”, lai ģimenes ar bērniem svētdienās varētu pastaigāties, paglābties no putekļiem. Šīs funkcijas pildīja Krustpils saliņa, bet Krustpils pilsētas valde secina, ka vienīgo parku uz Daugavas salas iepriekšējā pilsētas valde bija atdevusi privātpersonai K. Adamsonam, līdz ar to iedzīvotājiem vasarās nav kur pavadīt brīvo laiku. Uzņēmējs K. Adamsons Krustpils saliņu kā īpašumu noformējis 1925. gada 13. novembrī.

1927. gadā Krustpils pilsētas padomes sēdē priekšsēdētājs B. Minskis pauž viedokli par to, ka „pilsētai vajadzētu atteikties no Zilāniem, kurus ar rīkojumu pievienoja Iekšlietu ministrija bez pilsētas domes gribas.” Viņš ierosina Zilānu vietā pievienot Krustpils staciju, tad pilsētai tas būtu ienākuma avots. Ja pilsētai jāatsakās no kāda zemes gabala, tad Zilāni lai paliktu Krustpils pilsētas teritorijā, bet var atteikties no Ezera ielas daļas, jo šīs ielas iedzīvotāji neko pilsētai nedod...” Pēc ilgiem strīdiem nolemt – lūgt Saeimas pašvaldību komisiju, lai tā atļautu iekļaut Krustpils staciju pilsētas teritorijā.

Desmitgades ievērojamākais piemineklis

Piemineklis „Kritušiem par Tēviju 1918–1920”

Priekšlikumu par pieminekļa celšanu karavi-riem, kritušiem Brīvības cīņās, izteica Latvijas Brāļu kapu komitejas Krustpils nodaļa 1923. gada 12. jūnijā. Pieminekļa izveidošanai Krustpils pagasta valde 1923. gada 12. novembrī Brāļu kapu komitejas rīcībā nodeva cara Aleksandra II pieminekļa akmens daļu. Piemineklis Aleksandram II pie pagasta valdes ēkas bija uzstādīts par godu dzimtbūšanas atcelšanai. Latvijas Iekšlietu ministrija atļāva Brāļu kapu komitejas Krustpils nodaļai vākt ziedojumus. Kopumā tika saziēdoti 2400 latu, trūka 1200. Tos cerēja iegūt no pieminekļa atklāšanas dienas sarīkotā bazāra un saviesīgā vakara.

Pieminekļa projektu uztic arhitektam Aleksandram Birzeniekam. Arhitekta plānos bija izveidot pieminekli no vietējā materiāla – dolomīta radzēm. Pieminekļa apjomu veidoja divi koncentriski, masīvi dolomīta radžu mūra pusloki, no kuriem ārējais Daugavas pusē bija zemāks, iegrīzās krastā un veidoja terasi. Tā centrā bija sarkanu ķieģeļu veidots ugunsgrūsts. Galvenā pusloka centrā kā altāris iebūvētas granīta plāksnes ar tekstu: „Kritušiem par Tēviju 1918–1920” un attēlota uzlecoša saule virs Daugavas vīļņiem latviešu zīmju ierāmējumā. Pieminekļa centrālo daļu veidoja kritušā karavīra maska, kuru izkala tēlnieks V. Treijs. Latgales artilērijas pulka komandiera vietas izpildītājs pulkvedis – leitnants H. Jākobsons atļāva pieminekļa būvei izmantot laukumu Daugavas labajā krastā pretī Krustpils pilij ar noteikumu, ka laukums paliek Latgales artilērijas pulka īpašumā.

1925. gadā Latvijas Brāļu kapu komitejas Krustpils nodaļa noslēdza līgumu ar uzņēmēju no Rīgas – V. Treiju par pieminekļa celtniecību Krustpilī. Pieminekļa celtniecībai tiek izmantotas 11 kubikais kaļķakmens radži, kuras izlauza pie Asotes. 1925. gada 26. jūlijā tiek ielikts pieminekļa pamats. 1925. gada 27. septembris krustpiliešiem ir svēta diena. Notiek pieminekļa atklāšana ar tā iesvētīšanu, ko veic Krustpils draudzes luterāņu mācītājs K. Skujiņš. Piedalās Kara ministrs R. Bangerskis, Latgales artilērijas pulka komandieris pulkvedis P. Kire, ģenerālis K. Berķis u.c.

Aculiecinieka stāsts

„Mums bija diezgan liela māja, vēl vectēva Dāvja laikā celta. Vectēvs uzbūvējis māju, ierīkojis iebraucamo vietu un arī tējnicu. Mansardā bijis kaut kas viesnīcai līdzīgs.

Tirgus iepretī mūsu mājai notika divas reizes nedēļā, vienu dienu otrajā tirgus laukumā, pretī Zvanītāju krogam. Tas galvenokārt bija siena, labības un malkas tirgus. Tirgus dienās laukums pretī mūsu mājai bija pilns ar zemiņu ratiem. Pie tirgus laukuma, tur, kur tagad bibliotēka, manā bērnībā bija Brīvprātīgo ugunsdzēsēju depo. Uz stūra toreiz bija aka un pumpis ar garu koka pumpējamo rokturi.

Atmiņā palikuši Ziemassvētki bērnībā. Eglīti mēs ar papu gājām pirkt uz tirgu. Egle bija gandrīz līdz pašiem griestiem, bet griestu augstums – pāri par 3 metriem. ...Ziemassvētki vienmēr bija sniegoti. Ormaņi no ratiem pārgāja uz kamanām. Ne vienreiz vien Ziemassvētku vakarā paps iesēdināja mammu un mūs ar māsu ormaņa kamanās un mēs, pie pajūga loka piesietiem zvārguļiem skanot, braucām pa Jēkabpils ielām.

Ķimeļiem bija zirgs un govys, un arī siena šķūnītis. Tādu nelielu saimniecību toreiz Jēkabpilī bija daudz. Manā bērnībā daudzi turēja mājdzīvniekus arī pilsētās. Turēja govys, bet vistas jau nu noteikti, un arī cūkas. Cik atceros, vistas un cūkas mums bija vienmēr. Aizgalds atradās malkas šķūnī. Laikam jau turēt cūkas bija izdevīgi.”

Ilmārs Knaģis

Rūpes par ugunsdrošību Jēkabpilī

(Izraksts no Jēkabpils Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības hronikas. Pierakstījis H. Beniņš.)

Pirmā pasaules kara laikā bez uzraudzības palikušās Jēkabpils ugunsdzēsēju biedrības mantas aiziet bojā, un atgriežoties savās mājās, biedrības biedri atrod vienīgi tukšas telpas. Viss ir zudis, viss jāsāk no jauna.

Meklējot Jēkabpilī atstātās ugunsdzēsamās mašīnas, komandas priekšniekam N. Šeludjakovam izdodas atrast tikai vienu no biedrības rokas šļircēm. Tas pagaidām ir vienīgais biedrības ugunsdzēsamais rīks.

1920. gada 13. augustā pilsētas valde pieņem saistošos noteikumus, uzliekot par pienākumu zirgu īpašniekiem ugunsgrēka gadījumā nodot savus zirgus uz pirmo pieprasījumu ugunsdzēsēju rīcībā ugunsdzēsamo mašīnu transportēšanai.

No 1921. gada 15. augusta biedrības protokoli uz arīņķa priekšnieka rīkojuma tiek rakstīti latviešu valodā. Arī komandas darbība krievu valodas vietā kā oficiāla tiek lietota latvju.

1925. gada 3. novembrī plkst. 16.00 izceļas ugunsgrēks brāļu Lesu tvaika dzirnavās un linu apstrādāšanas uzņēmumā, linu kaltētavā, kurš tiek ātri likvidēts. Šis ugunsgrēks rūpniecības uzņēmumā pamudināja biedrības valdi pieņemt lēmumu iegādāties rokām darbināmu trauksmes sirēnu un uzstādīt tālruņa aparātu depo telpās.

1926. gada 17. janvārī plkst. 13.00 izceļas ugunsgrēks Krustpilī linu noliktavā. Ugunsgrēks nodzēsts ar Jēkabpils biedrības rīkiem, jo Krustpils komandas mašīnas sala dēļ nevarēja iedarbināt.

1927. gada 20. decembrī pilsētas dome pieņēma papildinājumu pie saistošajiem noteikumiem par ugunsgrēka apkarošanu Jēkabpils pilsētā, paredzot obligātas ugunsdzēsēju dežūras publiskos izrīkojumos slēgtās telpās, nosakot atlīdzību Ls 3 apmērā. Biedrības biedri nolemj visu šo atlīdzību ieskaitīt biedrības ienākumos, atsakoties no jebkādas atlīdzības par dežūru pildīšanu.

1922. gadā rakstīta vēstule no Krustpils

1922. gada 15. decembris

„Sveika mīļā radiniece!

Apsveicinu vispirms Jums ar daudz sirsnīgiem sveicieniem un novēlu Jums priecīgus ziemas svētkus saņemt un pavadīt. Tad pateicos no sirds Jums par Jūsu rakstu rindiņām, un priecājos no sirds kad nebijāt lepnas un sūtījāt man atbildi.

Pateicos Jums par ciema ielūgumu, tikai, lūdzu atvainojiet, kad tagad nav iespējams aizbraukt jo vecā mamma nav nemaz labāk, sāp dikti kājas un nedzīst, nevar bez palīdzības no gultas izkāpt. Tad vienai vienmēr paliek pa mājām, un tad uz ziemas svētkiem dziedinās mums Krustpils baznīcā eglīti, un dziedās kora dziesmas, tad es eju arī dziedāšanā, un tad uz svētkiem domāju pavadīt mājās. Tad lūdzu ja ir iespējams Jums apciemot mums uz ziemas svētkiem. Un saņemt vēl daudz sveicienus no manas mammas māsas Mades un viņas meitas Anniņas, viņas par vasaru bija pie saimnieka un nu par zimu dzīvo uz sevi. Anna iet skolā, ir pie trešās nodaļas, tagad skola, kas bija agrāk Kaķišos pārceļta tika uz Spungeniem, tad viņa arī iet Spungenu skolā.

Tad lūdzu aprakstiet ka nu Jūs laba strādājat? Vai bija Jums lini ar sēti vaj vērpt arī? Mums šogad tika 4 podi linu, un man tēvs nopirka arī šogad jaunu ratiņu, atdeva 450 rub. Vecie bija salausti pa to kara laiku. Vēl jau vienu vēl izlaboja, bet neiet jau vairs tā kā jauns. Un tēvs arī nu dzīvo mājās jau ir vairāk kā mēnesis ka no dzelzceļa atlauda. Un lūdzu aprakstīt vaj jums bija kāda cūka arī ko kaut, un vaj par zimu arī ir kāds sivēntiņš, mums bija barokli divi un nu par zimu tikai viens. Tad vairāk neko nevaru aprakstīt, saņemāt vēl beidzot daudz mīļus sveicienus no visiem, un visvairāk no vecas mammas, un viņa arī vēlētos ja Dievs būtu licis vēl ar savu māšīnu redzēties. Tad lūdzu ja varat atbrauciet uz mums ciemā. Tad lai pietiek rakstīt.

Palieku ar sveicienu. Uz redzēšanos Milda.”

Vēstule sūtīta no Krustpils uz Sunākstes pagastu Mērijai. Vēstulē saglabāta oriģinālā rakstība.

1925. gada 26. jūlijā Rīgas ielā tiek ielikts pieminekļa „Kritušiem par Tēviju 1918–1920” pamatakmens

Jēkabpils brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība. 20. gs. sākums

Jēkabpils Brīvprātīgo ugunsdzēsēju depo. 20. gs. 20. gadi

Brīvības iela, Jēkabpils. 20. gs. 20. gadi

Pasta iela Jēkabpilī. 20. gs. 20. gadi

Krustpils plostnieki ar noķerto samu, Krasta ielā. 20. gs. 20. gadi

Jānis Ozols un Veronika Čiževska kāzu dienā. 1918. gads

Rīgas iela. Krustpils. 20. gs. 20. gadi

Jēkabpils pēc I pasaules kara. Brīvības iela

Krustpils pils. Pēc I pasaules kara

Bēgļa biļete, izdota Dardecim Mārtiņam Pētera d. izbraukšanai no Pleskavas uz Krustpili 1921. gada 10. janvārī

Latvijas Sarkanā Krusta pieklasīgā naudas loterijas biļete. 1922. gads

Jēkabpils Latvian Primary School Board lottery ticket. 1922. gads

Saimnieciskā darbība Krustpilī

1920. gadā pilsētā tika ierīkota lopkautuve. Tirgus laukuma iekārtošanai pašvaldība nolēma lūgt valdībai aizdot 25 tūkstoši L/rbl.

Krustpils pilsētā pašvaldībai lielas problēmas sagādāja celtu ve pārdaugu. 1920. gadā to iznomāja par samērā augstu cenu, bet nomnieks nav pildījis līgumā noteiktos uzdevumus, tādēļ pilsētas valde iesniegusi pieprasījumu tiesā. Tiesājoties, pārceltu ve nav darbojusies un „pilsētas valdes paviršības dēļ, radies finansiāls zaudējums iedzīvotājiem”.

Krustpils iedzīvotāji pašvaldībai pieprasījuši „svētdienas mieru” (bez tirdzniecības), bet dome nav risinājusi problēmu un līdz ar to tikusi iekļauta Iekšlietu ministrija, kura pilsētas domei uzlikusi svētdienās tirdzniecību pārtraukt. Tomēr dome nav pakļāvusies, nabalsojusi atļaut tirdzniecību svētdienās no 15.00 līdz 17.00

Krustpils pirts, kā viena no sabiedriskām celtnēm, kara laikā bija sagrauta, apdraudēja iedzīvotāju drošību, tāpēc 1924. gadā to slēdza.

Pilsētā nebija piemērotu ēku, kuras varētu izmantot pirts vajadzībām, arī neviens privātuzņēmējs neatsaucās uz pašvaldības aicinājumu celt pirti. Krustpils pilsētas dome 1927. gadā pieņēma lēmumu izstrādāt būvprojektu un lūgt no valsts pabalstu aizdevuma veidā.

1924. gadā Krustpils pilsētā nebija ārstniecības punkta, bija tikai pie stacijas Sarkanā Krusta ambulance, kas tika iekārtota 1926. gadā. No domes budžeta „ārsta alga tika noteikta Ls 80,00 mēnesī”. Par vizīti pie ārsta bija jāmaksā Ls 1,00, pie slimnieka uz mājām Ls 1,50, palīdzība dzemdībās – Ls 4,00.

1926./1927. gadā pilsētā veikta meliorācija. 1927. gadā tika uzsākta pilsētas parka labiekārtošana. Elektrisko strāvu Krustpils pilsētas pašvaldība nomāja no Latgales artilērijas pulka spēkstacijas Krustpils muižā. 1927. gada janvārī Pilsētas galva ziņoja valdībai, ka elektrotīkla izbūves darbi pabeigti vairākās ielās un strāva pieslēgta 1927. gada 28. decembrī.

Pilsētā darbojas ap 90 tirdzniecības uzņēmumi (katrā nodarbināti 1–2 darbinieki). Viens no nozīmīgākajiem uzņēmumiem Krustpilī bija K. Adamsona tvaika dzirnas un koku zāģētava. 1926. gadā uzņēmumā tiek uzstādīta jauna tvaika mašīna, kas dod iespēju malšanas un zāģēšanas darbus veikt katru dienu. Nodarbināti 5–7 darbinieki.

Krustpils dome lielāko daļu līdzekļu no budžeta piešķīra, lai atvērtu izremontētās skolas. 1925. gadā tika iekārtota bibliotēka.

Saimnieciskā darbība Jēkabpilī

Jēkabpils rūpniecība pēc I pasaules kara bija sagrauta. Alus darītavu J. Hikšteins pēc kara gados atjaunoja tikai šauros apmēros. Vēl vairāk sagrūtās mūzikas instrumentu fabrikas vienā galā J. Kugrēns prātoja ierīkot kokapstrādāšanas darbnīcu, bet tas netika realizēts.

K. Less iekārtoja tvaika sudmalas, tik sākuma bija maz ko malt. Viņš deva pilsētai arī nedaudz elektriskās strāvas, tā ka visās pilsētas ielās varēja uzstādīt tikai 30 spuldzes. Jēkabpilī darbojās vēl divas kaļķa dedzinātavas un ķieģeļnīca. Drīz sāka darboties Dingas vilnas vērptuve, kas vēlāk kādu laiku pilsētai deva arī elektrisko strāvu. Uz īsu laiku atjaunoja A. Kena liķieru fabriku. Tādu atvēra arī R. Zembergs. Vēlāk J. Šteinbergs un J. Veinbergs atvēra kartupeļu miltu fabriku. 1925. gadā tiek dota atļauja ierīkot ziepju vārtītavu un K. Lesam atļauj atvērt līnu apstrādāšanas uzņēmumu. Kādu laiku darbojas Kupaka ādas gērētava. Ja vēl pieskaita Lazdiņa mehānisko darbnīcu, pāris lielāku galdniecību, Socka un Krēslīņa mūzikas instrumentu darbnīcas un vērptamo ratiņu dreijātavu, tad tā arī bija visa Jēkabpils rūpniecība.

Aptuveni rēķinot, visos šajos sīkajos rūpniecības uzņēmumos un darbnīcās bija nodarbināti ap 200 strādnieku, tas ir mazāk nekā vienā pašā Kugrena mūzikas instrumentu fabrikā pirms kara.

Izraksts no A. Štokmaņa pētījuma

Jēkabpils pilsētas budžets 1924. gadam

Jēkabpils pilsētas budžets 1924. gadam pieņemts pilsētas domes sēdēs: 1923. gadā 20. decembrī un 1924. gadā 2. janvārī. Budžets apstiprināts no Iekšlietu ministrijas Pašvaldību lietu departamenta 1924. gada 15. janvārī.

Kopējā summa : Ls 79 715,00:

1. Policijas uzturēšanai – 4 %
2. Pašvaldības pārvaldes un bāriņu tiesas uzturēšana – 15%
3. Pilsētas nekustamā īpašuma uzturēšanai (skolas ēku, lopkautuves remonts)– 7%
4. Skolu uzturēšana (algas skolotājiem, mācību līdzekļi, inventāru iegāde, trūcīgo skolotāju pabalsti) – 53%
5. Pilsētas ielu uzlabošana – 1%
6. Ugunsdzēsēju komandas uzturēšana – 1%
7. Sociālā apgādība – 15 %
8. Pilsētas parādu dzēšanai un % nomaksa– 2 %
9. Dažādu nodokļu nomaksai un neparedzētu izdevumu segšanai – 2%

